Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4009/2014, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.4009.2014.1

Číslo: 56/2015

Právní věta:

Pro posouzení odpovědnosti advokáta za škodu podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii není rozhodující, zda právní služba byla advokátem poskytnuta za odměnu; podstatné je, zda šlo o vadný výkon advokacie.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 06.01.2015

Spisová značka: 25 Cdo 4009/2014

Číslo rozhodnutí: 56

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Advokacie, Náhrada škody, Odměna advokáta

Předpisy: § 22 odst. 1 předpisu č. 85/1996Sb.
§ 24 odst. 1 předpisu č. 85/1996Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala náhrady škody ve výši 202 872,50 Kč s příslušenstvím způsobené jí nesprávnou právní radou žalovaného advokáta. Žalovaný jí poradil, že může započítat svůj údajný přeplatek na úhradách za služby spojené s nájmem bytu proti nájemnému, aniž by měl ověřené všechny potřebné skutečnosti o existenci takového přeplatku. Žalobkyně se v důsledku uposlechnutí poskytnuté rady dostala do prodlení s placením nájemného a byla jí dána výpověď z nájmu bytu. V následném soudním řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, ve kterém ji zastupoval žalovaný, nebyla úspěšná. Tvrzená škoda spočívá ve výši rozdílu mezi regulovaným nájemným za původní byt a nájemným za byt nový, dále v zaplacené provizi realitní kanceláři, stěhovacích nákladech a nákladech soudního řízení.

O k r e s n í s o u d v Chrudimi rozsudkem ze dne 2. 10. 2012 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 201 370,88 Kč (výrok I.), v částce 1501,62 Kč žalobu zamítl (výrok II.), dále uložil žalovanému zaplatit náklady řízení žalobkyni (výrok III.), České republice (výrok V.), jakož i zaplatit soudní poplatek (výrok IV.). Vyšel ze zjištění, že žalovaný prostřednictvím Z. J., který s ním jednal v jeho advokátní kanceláři, poradil žalobkyni, aby přeplatek na službách spojených s nájmem bytu bez dalšího započetla proti nájemnému, přičemž pro ni zároveň sepsal dopis datovaný dne 7. 3. 2001, ve

kterém pronajímatelku vyzvala k vydání přeplatku na nájemném ve výši 10 108,80 Kč, jakož i trestní oznámení ze dne 10. 4. 2001 na pronajímatelku pro trestný čin zpronevěry – ponechání si přeplatků na zálohách. Dále pro žalobkyni vyhotovil bianco přípisy o jednostranném započtení přeplatku proti nájemnému. Soud uzavřel, že žalovaný v rámci výkonu advokacie poskytl žalobkyni vadnou radu, když jí poradil, že přeplatek na službách ve výši nikoliv průkazně zjištěné může započíst proti jednostranně pronajímatelkou zvýšenému nájemnému. Žalobkyně se jeho právní radou řídila, důsledkem čehož bylo neplacení nájemného řádně a nakonec i výpověď z nájmu bytu, na které už ani řádný postup žalovaného v řízení o přivolení soudu k výpovědi z nájmu bytu nemohl nic změnit. Odpovědnost žalovaného za škodu dovodil soud podle § 24 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

K odvolání žalovaného K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích svým rozsudkem ze dne 18. 11. 2013, ve znění opravného usnesení ze dne 17. 12. 2013, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil (výrok I.), změnil ve výroku III. o povinnosti žalovaného nahradit náklady řízení žalobkyni (výrok II.), ve výroku IV. o povinnosti žalovaného nahradit náklady řízení České republice (výrok III.) a ve výroku V. o povinnosti žalovaného zaplatit soudní poplatek (výrok IV.) a uložil žalovanému povinnost nahradit žalobkyni náklady odvolacího řízení (výrok V.). Ztotožnil se se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně. Má za nepochybné, že žalovaný poskytl žalobkyni právní radu jako advokát ve své advokátní kanceláři, když se na něho obrátila s žádostí o právní pomoc prostřednictvím Z. J. Zároveň pro ni sepsal také listiny týkající se daného právního problému. K otázce existence plné moci soud uvedl, že k poskytnutí právní rady není třeba plné moci, ta je třeba k úkonům advokáta za klienta vůči třetím osobám. Plná moc je pouze osvědčením o existenci dohody o plné moci a v době poskytování právních služeb nebylo třeba uzavírat takovou dohodu písemně. Uzavřel, že žalovaný v souvislosti s právními radami žalobkyni vykonával advokacii. Takovému závěru nebrání ani neprokázání skutečnosti, že tak činil za úplatu, jelikož s ohledem na § 22 odst. 1 zákona o advokacii se advokacie vykonává za úplatu pouze zpravidla. Žalovaný si nepočínal v souladu s § 16 odst. 1 zákona o advokacii, když žalobkyni poskytl radu, že je možné započíst přeplatky na službách spojených s nájmem bytu proti nájemnému, aniž by měl ověřeno, že žalobkyně takové přeplatky má, a především ji neupozornil na nebezpečí, které jí hrozí v případě, že takové přeplatky mít nebude, tedy na možnost, že jí bude dána výpověď nájmu bytu pro neplacení nájemného. V daném případě tedy škoda vznikla v příčinné souvislosti s vadným výkonem advokacie žalovaným, a nastupuje tak jeho odpovědnost podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii.

Rozsudek odvolacího soudu, mimo jeho výroku II., napadl žalovaný dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Přípustnost dovolání dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř. Namítá, že v daném případě se nemohlo jednat o výkon advokacie, neboť mu nebyla poskytnuta žádná odměna. Mohlo se jednat pouze o institut občanské výpomoci. Ustanovení § 22 odst. 1 zákona o advokacii je třeba vykládat velice restriktivně, když advokát je pouze specifickým druhem podnikatele a podnikáním se rozumí soustavná činnost za účelem dosažení zisku. Otázka, kdy se jedná o výkon advokacie s ohledem na prvek poskytnutí odměny, tedy zda lze advokacii vykonávat i bezúplatně, nebyla podle dovolatele dosud dovolacím soudem řešena. Dále napadá závěr odvolacího soudu o existenci smluvního vztahu mezi ním a žalobkyní, když má za to, že žádný smluvní vztah neexistoval a nebyla mu udělena žádná plná moc. Scházel se pouze se Z. J. V této souvislosti poukázal na rozpor napadeného rozsudku s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1492/2011. Nakonec namítá, že dle jeho názoru není mezi vznikem škody a jeho pochybením bezprostřední vztah příčinné souvislosti.

Žalobkyně se k podanému dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d dovolání proti výroku I. zamítl, ve zbývající části dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil dovolání – v souladu s čl. II. bodem 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II. bodem 2 zákona č. 293/2013 Sb. – podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 a shledal, že bylo podáno včas, oprávněnou osobou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř.

Námitky dovolatele proti závěrům odvolacího soudu o existenci smluvního vztahu mezi žalobkyní a žalovaným směřují primárně proti skutkovým zjištěním a jako takové nejsou důvodem (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) způsobilým založit přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. Stejně tak otázka existence příčinné souvislosti je otázkou skutkovou, nikoliv právní, a nelze ji tedy v rámci řízení před dovolacím soudem již přezkoumávat (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 300/2001, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem C 1025, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3334/2006).

Dovolatelem řádně uplatněným důvodem podle § 241a odst. 1 o. s. ř. – nesprávné právní posouzení – zakládajícím přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. je tak pouze otázka, zda se jedná o výkon advokacie i v případě bezúplatného poskytnutí právních služeb. Z tohoto důvodu Nejvyšší soud napadený rozsudek přezkoumal (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.) a došel k závěru, že dovolání žalovaného není důvodné.

Vzhledem k ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť k jednání, v němž je spatřováno porušení povinnosti stanovené právními předpisy, jež zakládá právo na náhradu škody uplatněné v tomto řízení, došlo před 1. 1. 2014, a dále podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění účinném do 30. 4. 2001 (dále jen „zákon o advokacii“).

Podle § 1 odst. 2 zákona o advokacii se poskytováním právních služeb rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.

Podle § 22 odst. 1 zákona o advokacii se advokacie vykonává zpravidla za odměnu; od klienta lze žádat přiměřenou zálohu.

Podle § 22 odst. 2 zákona o advokacii způsob určení odměny a náhrad advokáta, popřípadě i její výši stanoví Ministerstvo spravedlnosti právním předpisem.

Podle § 1 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen „advokátní tarif“), se odměna advokáta za poskytování právních služeb řídí jeho smlouvou s klientem; není-li odměna advokáta takto určena, řídí se ustanoveními této vyhlášky o mimosmluvní odměně.

Podle § 3 odst. 1 advokátního tarifu je smluvní odměna ujednáním mezi advokátem a klientem o částce, za niž bude právní služba poskytnuta, anebo o způsobu jejího určení.

Podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii advokát odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie. Advokát odpovídá za škodu způsobenou klientovi i tehdy, byla-li škoda způsobena v souvislosti s výkonem advokacie jeho zástupcem nebo jeho zaměstnancem; případná odpovědnost těchto osob podle zvláštních předpisů tím není dotčena.

Podle § 24 odst. 2 se advokát odpovědnosti podle odstavce 1 zprostí, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat.

Ačkoliv judikatura dovodila, že výkon advokacie je pojmem širším, než pouhé poskytování právních služeb (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003, uveřejněný pod č. 350/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu), je ve vztahu mezi advokátem a klientem bezpochyby právě poskytování právních služeb stěžejním projevem a předmětem výkonu advokacie. Judikatura se zároveň pokusila o vymezení definice výkonu advokacie jako činnosti, nezávislého povolání, vykonávaného advokátem – osobou právnicky vzdělanou, zvláště kvalifikovanou, která je zapsána v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou (srov. výše uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 As 34/2003 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 5 Tdo 209/2011, uveřejněné pod č. 66/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, trestní část). Svou povahou se jedná o činnost podřaditelnou pod pojem podnikání. Jako pravidlo zákon o advokacii zakotvuje, že se advokacie vykonává za odměnu. Ohledně způsobu určení odměny a náhrad advokáta, jakož i určení jejich výše, pak odkazuje na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti – advokátní tarif. Je zřejmé, že pravidlo o úplatnosti výkonu advokacie je pravidlem dispozitivním (srov. formulaci „zpravidla“ v § 22 odst. 1 zákona o advokacii), a zákon o advokacii tak předpokládá případy, i když výjimečné, kdy může být advokacie vykonávána také bezúplatně.

Konkrétně se jedná například o určení advokáta Českou advokátní komorou podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii, kdy je advokát dokonce povinen poskytnout právní služby bezúplatně v souladu s rozhodnutím komory. Dalším případem objevujícím se v praxi je dobrovolné poskytování právních služeb advokáty tzv. „pro bono“, tj. pro veřejné dobro, k zajištění práva na právní pomoc nemajetným jako nedílného atributu právního státu. Nelze vyloučit ani jiné pohnutky advokáta k bezúplatnému poskytování právních služeb; například bezúplatné zastupování klienta v zájmu šíření svého „dobrého jména“ za účelem získání další klientely, jestliže se jedná o právně či společensky významnou kauzu, apod. Podstatné je, že vzájemný vztah mezi advokátem a jeho klientem je ovládán zásadou smluvní volnosti, která umožňuje dohodu, že v konkrétním případě budou právní služby poskytovány bezúplatně. Samotný fakt bezúplatnosti pak pro takto poskytované právní služby neznamená ztrátu jejich charakteru jako výkonu advokacie, pokud se jedná o právní služby poskytované advokátem v souvislosti (s věcným vztahem) k jeho podnikání („advokátní praxi“). Úplatnost tedy nelze považovat za nutnou podmínku pro posouzení činnosti jako výkonu advokacie.

Odpovědnost advokáta za škodu podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii vzniká při současném splnění všech předpokladů, jimiž jsou výkon advokacie, vznik škody a příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem C 1743, nebo usnesení ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2007/2009, uveřejněné v Souboru pod C 9028).

S ohledem na výše uvedené je pro odpovědnost advokáta za škodu vůči klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii bez významu, zda byla právní služba v konkrétním případě advokátem poskytnuta za odměnu či bezúplatně, podstatné je pouze, zda se jednalo o výkon advokacie, resp. vadný výkon advokacie. Jestliže tedy odvolací soud v daném případě dovodil odpovědnost advokáta za škodu i v případě, že nebyla prokázána úplatnost jeho vztahu s klientem, nelze v tomto směru považovat rozhodnutí za nesprávné.

Jelikož je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu napadené rozhodnutí odvolacího soudu správné a Nejvyšší soud zároveň neshledal existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř., dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

V rozsahu, v jakém dovolání směřuje proti výrokům o náhradě nákladů řízení a o povinnosti zaplatit soudní poplatek (výroky III., IV. a V. napadeného rozsudku), neobsahuje dovolání jakékoliv námitky, resp. povinné náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř. – vymezení přípustnosti a důvodu dovolání, tedy

postrádá obligatorní zákonné náležitosti, které jsou předpokladem jeho projednatelnosti. Ostatně proti těmto výrokům odvolacího soudu, kde byla žalobci uložena povinnost zaplatit soudní poplatek (4030 Kč), povinnost nahradit náklady řízení před soudem prvního stupně České republice (1977 Kč) a náklady odvolacího řízení žalobkyni (39 796,90 Kč), je dovolání objektivně nepřípustné podle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2013), neboť těmito výroky bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč.

Nejvyšší soud tedy dovolání v této části podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.